राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला
वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
२०८१/०८२

खुमलटार, ललितपुर

पो.ब.नं.४५४०, काठमाण्डौ, नेपाल ।

फोन नं.५९२०९२७, ५२५३०४९

Email: national.forensic@gmail.com

nafol@forensic.gov.np

http://www.forensic.gov.np

नेपाल सरकार

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

सिंहदरबार,
काठमाडौं नेपाल ।

पत्र संख्या:-
चलानी नं.:-

नेपाल सरकार
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं, नेपाल

मन्तव्य

आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को अवधिमा राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालाबाट सम्पादन गरिएका कार्यहरुलाई समेटेर तयार पारिएको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्न पाउँदा मलाई खुशी लागेको छ। यस प्रतिवेदनबाट विधि विज्ञानको उपयोग गरी अनुसन्धानका साथै लाभ लिन सक्ने निकाय, संघ, संस्था एवं इच्छुक व्यक्तिहरुलाई प्रयोगशालाको गतिविधि बारे विस्तृत जानकारी प्राप्त गर्न मद्धत पुग्नेछ भन्ने आशा गरेको छु ।

न्याय सम्पादनको लागि अत्यन्त महत्वपूर्ण हुने भौतिक सवूद प्रमाणहरुको वैज्ञानिक परीक्षण गरी राय प्रतिवेदन दिने मुख्य उद्देश्य सहित २०४३ सालमा स्थापित यो प्रयोगशाला विधि विज्ञान सम्बन्धी सेवा प्रवाहमा निरन्तर क्रियाशील रहेको छ । नेपाल सरकारको स्वीकृत वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दै प्रयोगशालाले आफ्नो सेवा प्रदेशस्तरमा पुऱ्याउने सिलसिलामा मधेश प्रदेश, सुदुरपश्चिम प्रदेश, लुम्बिनी प्रदेश र कर्णाली प्रदेशमा स्थापित शाखा कार्यालयहरुबाट सेवा प्रवाह गर्न थालिएको छ।यसै सन्दर्भमा आ.ब. २०८२/०८३ मा गण्डकी र कोशी प्रदेशमा समेत शाखा कार्यालय स्थापना सम्बन्धी कार्य शुरु गर्ने लक्ष्य राखिएको छ। प्रदेशस्तर सम्म विधि विज्ञानको सेवा विस्तारको क्रममा रहेकोले सोको लागि उपयुक्त प्रयोगशाला भवन, वैज्ञानिक उपकरण, प्रविधि, सुरक्षा लगायतका पूर्वाधार एवं मानव संसाधन (जनशक्ति विकास) को क्षेत्रमा समेत प्रयोगशालाले उचित ध्यान दिनुपर्ने मैले महशुस गरेको छु ।

अन्तमा यो प्रतिवेदन तयार पार्न सहयोग गर्नु हुने कर्मचारीहरुलाई धन्यवाद दिदै आगामी दिनमा संघीय संरचना अनुसार सबै प्रदेशमा विधि विज्ञान प्रयोगशाला विस्तार भई सहज रुपमा गुणस्तरीय सेवा उपलब्ध गर्न सफलता प्राप्त होस् भन्ने अपेक्षा सहित शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

मिति: २०८२।०६।०८

(विश्व बाबु पुडासैनी)
अध्यक्ष
राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला विकास समिति
तथा
सचिव, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

फोन नं.:
वेबसाइट : www.moest.gov.np

राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला

खुमलटार, ललितपुर

आ. व. :-

च. नं. :-

हाम्रो धारणा

राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालाबाट आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा सम्पन्न भएका कार्यहरुलाई समावेश गरी तयार पारिएको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन प्रस्तुत गरिएको छ । यस प्रतिवेदन सेवाग्राही संस्था, सरोकारवाला निकाय, व्यक्ति सबैलाई उपयोगी सावित हुनेछ भन्ने आशा गरिएको छ ।

प्रयोगशालाको खुमलटार स्थित मुख्य कार्यालयमा रहेका विषयगत शाखाहरु (टक्सिकोलोजी, वायोलोजी र डकुमेण्ट) बाट उक्त आर्थिक वर्षमा १३३७ केसका ४८९० वटा नमुनाहरु परीक्षण गरी सम्बन्धित निकायमा प्रतिवेदन पठाइएको थियो । परीक्षण गरिएका केसहरु मुख्य रुपमा अदालत, प्रहरी, लागू औषध नियन्त्रण व्यूरो, वन तथा निकुञ्ज, Records Office of British Gurkhas लगायतका निकायहरुबाट प्राप्त विषादी, लागू औषध, डि.एन.ए., वन्यजन्तुका आखेटोपहार, औंठाछाप, हस्ताक्षर, विवादीत लिखत आदि संग सम्बन्धित थिए । नेपाल सरकारको नीति अनुसार हरेक प्रदेशमा विधि विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना गर्ने क्रममा मधेश प्रदेश, सुदुरपश्चिम प्रदेश, लुम्विनी प्रदेश र कर्णाली प्रदेशमा स्थापित शाखा कार्यालयहरुबाट सेवा प्रवाह शुरु भईसकेको छ । शाखा कार्यालयहरुमा परीक्षण सेवा विस्तार गर्ने क्रममा यस आर्थिक बर्षबाट बर्दिवास र बुटवल शाखा कार्यालयमा लागू औषध सम्बन्धी परीक्षण सेवा सन्चालनमा ल्याइएको छ । यसै आ.व. मा प्रयोगशालाका रिक्त पदहरुको पदपूर्ति प्रक्रिया सम्पन्न भएको र नयां नियुक्त कर्मचारीहरुको लागि अभिमुखिकरण तालीम प्रदान गरी विभिन्न कार्यालयहरुमा पदस्थापन गर्ने कार्य समेत सम्पन्न गरिएको छ ।

आ.व २०८१।८२ को विनियोजित वजेटबाट केन्द्र तथा शाखा कार्यालयको लागि Gas Chromatography Mass Spectrometry (GCMS), Video Spectral Comparator (VSC), Automated DNA Extraction System एवं DNA kits & Accessories लगायतका ल्याव सामाग्रीहरुको व्यवस्था गरिएको थियो । प्रयोगशालाको समग्र वार्षिक वजेट तथा कार्यक्रम कार्यन्वयनमा ८८ प्रतिशत भौतिक प्रगति र ७३ प्रतिशत वित्तीय प्रगति हासिल गरेको छ । यसैगरी हालसम्मको सम्पूर्ण आर्थिक वेरुजु शुन्य रहेको छ ।

प्रयोगशालाको महोत्तरीको वर्दिवास (मधेश प्रदेश) स्थित शाखा कार्यालयबाट सो आ.ब. मा ५१२ केसका २९१२ नमुनाहरु, कैलालीको धनगढी (सुदुरपश्चिम प्रदेश) शाखा कार्यालयबाट १३४२ केसका ३२७७ नमुनाहरु तथा रुपन्देहीको वुटवल (लुम्विनी प्रदेश) शाखा कार्यालयबाट २१३ केसका ८८१ नमुनाहरु परीक्षण गरी प्रतिवेदन प्रदान गरिएको थियो ।

अन्त्यमा, सदाझै आगामी वर्षहरुमा पनि प्रयोगशालाले अख्तियार गर्ने नीति एवं कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सम्वद्ध पक्षहरुबाट निरन्तर रचनात्मक सहयोग प्राप्त हुनेछ भन्ने विश्वास लिएको छु । प्रयोगशालासँग प्रत्यक्ष परोक्ष सहकार्य गर्ने सम्बद्ध सबैलाई आभार व्यक्त गर्दै यस वार्षिक प्रतिवेदन तयारीमा संलग्न लगायत प्रयोगशालाका सम्पूर्ण कर्मचारीहरुलाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

मितिः २०८२।०६।०७

(विरेन्द्र राज शाक्य)
नि.कार्यकारी निर्देशक

ठेगाना :- खुमलटार, ललितपुर, फोन नं.: ०१-५९२०९२७,०१-५२५३०४९

Email: nafol@forensic.gov.np, national.forensic@gmail.com, Website: www.forensic.gov.np

विषय-सूची

पृष्ठ संख्या

१. परिचय १

२. प्रयोगशालाको उद्देश्य १

३. समिति र समितिको बैठक २

४. शाखा कार्यालयहरु स्थापना २

५. नमुना परीक्षण कार्य प्रगति ३

६. टक्सिकोलोजी इकाई ९

७. केमिष्ट्रि तथा नार्कोटिक्स इकाई १०

८. डी.एन.ए. इकाई ११

९. वन्यजन्तु इकाई १२

१०. बायोलोजी तथा सिरोलोजी इकाई १३

११. विवादित प्रलेख इकाई... १४

१२. शाखा कार्यालय तर्फ १६

१३. कार्यक्रम तथा खर्चको बार्षिक प्रगति २२

१४. प्रयोगशाला अवलोकन... २३

१५. अदालतमा विशेषज्ञ साक्षीको बकपत्र... २४

१६. वेरुजू फछ्र्यौट.. २४

अनुसूची १ .... २५

अनुसूची २ .... २७

अनुसूची ३ .... २९

अनुसूची ४... ३०

अनुसूची ५... ३१

अनुसूची ६ .... ३४

१. परिचय

विधि विज्ञान (Forensic Science) भौतिक सवूत प्रमाणहरुको परीक्षण, विश्लेषण, तुलना, पहिचान आदिसंग सम्बन्धित विज्ञान हो र यसको प्रयोजन खास गरी अपराध अनुसन्धान तथा न्याय सम्पादनमा गरिन्छ। भौतिक सवूत प्रमाणले झूठो नबोल्ने, पक्ष विपक्षको आधारमा बयान नदिने, अदालत समक्ष प्रत्यक्ष साक्षीको रुपमा पेश गर्न सकिने र आवश्यकता परे पुनः परीक्षणको लागि संरक्षण गरी राख्न सकिने भएकोले देखि जान्ने तथा मानवीय साक्षी प्रमाण भन्दा भौतिक सवूत प्रमाणको विशेष महत्व रहेको हुन्छ।

अपराध अनुसन्धान तथा न्याय सम्पादनमा भौतिक सवूत प्रमाणको वैज्ञानिक परीक्षणको महत्वलाई हृदयङ्गम गरी न्याय सुधार आयोग (२०४०) ले एउटा स्वतन्त्र एवं स्वशासित संस्थाको रुपमा विधि विज्ञान प्रयोगशालाको स्थापना गरी त्यसलाई साधन सम्पन्न गर्ने र दक्ष विशेषज्ञहरुद्धारा सबै किसिमका जाँच गराउन सक्ने व्यवस्था गर्नु पर्ने भन्ने प्रतिवेदन दिए अनुसार राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालाको स्थापना वि.सं.२०४३ मा भएको थियो। तत्काल नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा–प्रतिष्ठान (नाष्ट) द्धारा स्थापना कार्य शुरु गरिएको उक्त प्रयोगशाला २०५२ सालदेखि कानुन तथा न्याय मन्त्रालय अन्तर्गत विकास समिति गठन गरी संचालन गरिएको थियो। हाल राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला विकास समिति (गठन) आदेश, (पहिलो संशोधन, २०५७) बमोजिम यो प्रयोगशाला शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय अन्तर्गत संचालन भईरहेको छ।

२. प्रयोगशालाको उद्देश्य

- विधि विज्ञानसंग सम्बन्धित विभिन्न विषय वा क्षेत्रहरुमा अध्ययन अनुसन्धान, परीक्षण तथा विश्लेषण गर्ने गराउने ।
- न्याय सम्पादनको लागि कुनैपनि जीव, निर्जीव विषय वस्तु वा दशी वा भौतिक तथा रसायनिक चिजहरुको वैज्ञानिक परीक्षण गर्ने ।
- प्रयोगशालाबाट गरिएका वैज्ञानिक तथा प्राविधिक परीक्षण एवं विश्लेषणका सम्बन्धमा कुनै निकायबाट राय माग भएमा सो दिने ।
- अदालतबाट माग भएको विवरण उपलब्ध गराउने वा कुनै विशेषज्ञलाई अदालतमा उपस्थित भई वकपत्र गर्न पठाउने ।
- विधि विज्ञानसंग सम्बन्धित राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय संघ, संस्था वा व्यक्तिहरुसंग सम्पर्क राखी प्रयोगशालाको विस्तार तथा सुदृढीकरणको लागि आवश्यक कार्य गर्ने ।
- प्रयोगशालाको सेवा प्राप्त गर्ने सरकारी, अर्ध सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थामा कार्यरत व्यक्तिहरुलाई विधि विज्ञान सम्बन्धमा आवश्यक तालिम दिने ।

हाल प्रयोगशालाले टक्सिकोलोजी, केमिष्ट्री, लागूपदार्थ, सिरोलोजी, बायोलोजी, वन्यजन्तु, डी.एन.ए., विवादित प्रलेख आदि विभिन्न विषयसँग सम्बन्धित नमुनाहरुको परीक्षण सेवा उपलब्ध गराउँदै आएको छ। प्रयोगशालाको सेवा उपयोग गर्ने मुख्य निकायहरुमा अदालत, प्रहरी, लागू औषध नियन्त्रण ब्यूरो पर्दछन्। त्यस वाहेक अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, वन कार्यालय, निकुञ्ज, ऋण असूली न्यायाधिकरण, राजश्व अनुसन्धान विभाग, अध्यागमन विभाग, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, लोक सेवा आयोग, बैंक आदि संस्थाहरुबाट पनि केसहरु परीक्षणको लागि प्राप्त हुन्छन्।

प्रयोगशालाले गरेको कार्य प्रगति सम्बन्धित निकाय तथा व्यक्तिलाई उपलब्ध गराउने उद्देश्यले तयार पारिएको यस बार्षिक प्रगति प्रतिवेदनमा आ.ब.२०८१।८२ मा भए गरेका कार्यहरुको संक्षिप्त जानकारी प्रस्तुत गरिएको छ।

३. समिति र समितिको बैठक

राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला विकास समिति (गठन) आदेश, २०५२ मा तोकिए बमोजिम सो समितिमा सम्बन्धित निकायबाट आ. व. २०८१/८२ मा प्रतिनिधित्व गर्नुहुने सदस्यहरुको नामावली अनुसूची ३ मा दिइएको छ। आ.व. २०८१/८२ को अवधिमा सो समितिको बैठक पाँच पटक क्रमशः मिति २०८१।४।१८, २०८१।५।२३, २०८१।८।६, २०८१।११।१८ र २०८२।३।३० मा बसेको थियो।

४. शाखा कार्यालयहरु स्थापना

नेपाल सरकारको आ.ब. २०७६/७७ को नीति, कार्यक्रम तथा वजेट वक्तव्य (बुँदा नं. ४५) मा "बायोलोजिकल, सेरोलोजिकल र अपराध अनुसन्धानलाई सहज बनाउन हाल संघीय तहमा रहेको राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालालाई केन्द्रीय अनुसन्धानात्मक निकायको रुपमा विकास गरी हरेक प्रदेशमा विधि विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना गरिनेछ" भन्ने उल्लेख भएकोमा सो कार्यान्वयनको सिलसिलामा आ.व. ०७६/७७ को अन्त्यतिर मधेश प्रदेशको महोत्तरी (वर्दिवास) र सुदूरपश्चिम प्रदेशको कैलाली (धनगढी) मा स्थापित शाखा कार्यालयहरुले आ. व. ०७७/७८ बाट परीक्षण सेवा शुरुवात गर्न सफल भएको छ भने आ.व. ०७८/७९ मा लुम्विनी प्रदेशको वुटवलमा थप एक शाखा कार्यालय स्थापना भई आ.ब. ०७९/८० बाट परीक्षण सेवा शुरुवात शुरु भइसकेको अवस्था छ। यसैगरी आ.ब. ०७९/८० मा कर्णाली प्रदेशको सुर्खेत (विरेन्द्रनगर) मा समेत प्रयोगशालाको शाखा कार्यालय स्थापनाको कार्य शुरु भई आ.ब. ०८०/८१ मा सम्पन्न भएको थियो। संघीय तह (काठमाण्डौं) मा मात्र सिमित रहेको प्रयोगशालाको सेवाहरु संघीय संरचना अनुसार प्रदेश तहबाट उपलव्ध भएकोले विधि

विज्ञान सम्बन्धी परीक्षण सेवाहरु थप सहज एवं छिटो हुन गई अपराध अनुसन्धान तथा न्याय सम्पादनमा महत्वपूर्ण सहयोग पुगेको अवस्था देखिएको छ । चालु सोह्रौ योजनामा समेत राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला थप दुई प्रदेशमा विस्तार गर्ने तथा केन्द्रीय प्रयोगशालालाई अनुसन्धान संस्थाको रुपमा स्तरोन्नति गरिने विषय समाविष्ट छ।

५. नमुना परीक्षण कार्य प्रगति

राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालाका केन्द्र तथा शाखा कार्यालयहरुबाट यस आर्थिक वर्ष ०८१/८२ मा टक्सिकोलोजी, केमेष्ट्री, लागूऔषध, डि.एन.ए. बायोलोजी/सिरोलोजी तथा वन्यजन्तु एवं विवादित प्रलेखसम्बन्धी समग्रमा ३४०४ केसका तथा ११९६० नमूनाहरुको परीक्षण भएको छ।

राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालाको मुख्य कार्यालय, खुमलटार तर्फ १२७८ केसका ४५१८ नमुना प्राप्त भएकोमा १३३७ केसका ४८९० नमुना परीक्षण भएको छ। यसैगरी प्रयोगशालाको शाखा कार्यालय, बर्दिवासतर्फ ५५६ केसका ३०७४ नमुना प्राप्त भएकोमा ५१२ केसका २९१२ नमुना परीक्षण भएको, शाखा कार्यालय, धनगढीतर्फ १३३७ केसका ३३८० नमुना प्राप्त भएकोमा १३४२ केसका ३२७७ नमुना परीक्षण भएको एवं शाखा कार्यालय, बुटवलतर्फ २२२ केसका ९१९ नमुना प्राप्त भएकोमा २१३ केसका ८८१ नमुना परीक्षण भएको छ। यस आ.व. को केस तथा नमुना प्राप्ति एवं परीक्षणको समग्र विवरण तालिका नं.१ मा दिइएको छ।

तालिका १ आ.व. २०८१/८२ को विस्तृत केस प्राप्ति एवं परीक्षणको समग्र विवरण

	२०८१ असार मसान्त सम्मको पेण्डीङ्ग	आ.व.२०८१।०८२ को जम्मा		२०८२ असार मसान्त सम्मको पेण्डीङ्ग
		प्राप्त	परीक्षण	
केन्द्रीय कार्यालय, खुमलटार	१३५ (७३६)	१२७८ (४५१८)	१३३७ (४८९०)	७६ (३६४)
शाखा कार्यालय, बर्दिवास	४८ (१५६)	५५६ (३०७४)	५१२ (२९१२)	९२ (३१२)
शाखा कार्यालय, धनगढी	२६ (१०४)	१३३७ (३३८०)	१३४२ (३२७७)	२० (१८६)
शाखा कार्यालय, बुटवल	० (०)	२२२ (९१९)	२१३ (८८१)	९ (३८)
कुल जम्मा	२०९ (९९६)	३३९३ (११८९१)	३४०४ (११९६०)	१९७ (९००)

नोटः कोष्ठ बाहिरको केस संख्या र कोष्ठ भित्रको नमुना संख्या हो ।

शाखा कार्यालयहरुबाट प्रादेशिक स्तरमा उपलब्ध भएको विधि विज्ञान सम्बन्धि परीक्षण सेवाले विभिन्न निकायहरुबाट गरिने कसुरको अनुसन्धान तथा न्याय सम्पादनमा सहयोग पुगेको छ।

विगत पाँच वर्षको अवधिमा प्रयोगशालाका केन्द्र तथा शाखा कार्यालयहरुमा बार्षिक रुपमा प्राप्त हुने केसहरुको संख्या बढदो क्रममा रहेको पाईन्छ। यस अवधिमा परीक्षणका लागि कुल एघार हजार सात सय छपन्न वटा केस प्राप्त भएकोमा एघार हजार आठ सय बाह्र वटा केसहरुको परीक्षण गरी सम्बन्धित निकायहरूमा प्रतिवेदन गरिएको छ । समग्ररुपमा प्रयोगशालाको आर्थिक वर्ष २०७७/७८ देखि २०८१/८२ सम्मको विगत पाँच बर्षको केस प्राप्ति एवं परीक्षणको विस्तृत विवरण तालिका नं.२ मा दिइएको छ।

तालिका २ विगत पाँच बर्षको केस प्राप्ति एवं परीक्षणको विस्तृत विवरण

क्र.सं.	आर्थिक वर्ष	प्राप्त केस संख्या	परीक्षण संख्या
१	२०७७/०७८	१७१५	१२००
२	२०७८/०७९	१६६८	१७२९
३	२०७९/०८०	२२८७	२७६४
४	२०८०/०८१	२६९३	२७१५
५	२०८१/०८२	३३९३	३४०४
	जम्मा	**११७५६**	**११८१२**

साथै आ.ब २०८१/८२ मा यस प्रयोगशालाको मुख्य कार्यालय तर्फ टक्सिकोलोजी, बायोलोजी तथा सिरोलोजी, डी.एन.ए, लागू औषध, केमिष्ट्रि, विवादित प्रलेख आदि विभिन्न विषयसंग सम्बन्धित जम्मा १२७८ केसहरु परीक्षणका लागि प्राप्त भए। यस आ.ब.मा जम्मा १३३७ वटा केसहरु (गत आ.ब. ०८०/८१ को पेण्डिङ १३३ समेत) परीक्षण भई फछ्र्यौट गरिएकोमा ७६ केसहरु परीक्षण गर्न बाँकी रहेका छन्। प्रयोगशालाको विगत पाँच बर्षको केस/नमुना विवरण तालिका नं.३ मा र यस आ.व. को केस तथा नमुना विवरण तालिका नं.४ मा दिइएको छ भने अन्य थप विवरण सम्बन्धित इकाईको शीर्षकमा दिइएको छ। यस्तै विगत पाँच बर्षको प्राप्त केस, फछ्र्यौट केस र फछ्र्यौट हुन बाँकी केसको विवरण रेखाचित्र नं. १ मा देखाइएको छ। साथै विगत १० बर्षको केस विवरण लिनियर ग्राफको रुपमा रेखाचित्र नं. २ मा देखाइएको छ।

तालिका ३: विगत पाँच वर्षको केस (नमुना) परीक्षण विवरण (केन्द्र तर्फ):

इकाई	२०७७।०७८		२०७८।०७९		२०७९।०८०		२०८०।०८१		२०८१।०८२		२०८२ असार मसान्त सम्मको पेण्डीङ्ग
	प्राप्त	परीक्षण	प्राप्त	परीक्षण	प्राप्त	परीक्षण	प्राप्त	परीक्षण	प्राप्त	परिक्षण	
टक्सिकोलोजी	७३६ (९७२)	२५८ (४०१)	२२६ (३६१)	२८१ (४९५)	२२७ (४३८)	८२५ (१२४७)	२४४ (४८८)	२४४ (४८८)	१९२ (४७९)	१९२ (४७९)	० (०)
केमिष्ट्री तथा नार्कोटिक्स	२५७ (१२८९)	२५७ (१२८९)	२३४ (१०५०)	२३४ (१०५०)	३२५ (१२११)	३२५ (१२११)	४७५ (१७३०)	४७५ (१७३०)	६०३ (१९८१)	६०३ (१९८१)	० (०)
बायोलोजी/सिरोलोजी तथा वन्यजन्तु	११२ (१९२)	१०९ (१८३)	१०७ (१४७)	११० (१५६)	७५ (१०६)	७४ (१०५)	६९ (९८)	७० (९९)	४५ (५६)	४५ (५६)	० (०)
डी.एन.ए.	१२८ (२४०)	११६ (२११)	१७२ (३१२)	१८६ (३४५)	१९२ (३५८)	१९१ (३५६)	१७२ (३५२)	१७१ (३५०)	१८३ (४१९)	१८२ (४१७)	३ (६)
विवादित प्रलेख	१८० (९००)	१६९ (७६९)	२०६ (१२१५)	२२५ (१३२२)	२५६ (२१८७)	२२८ (१६५२)	३३८ (३३२७)	३०४ (३३४०)	२२५ (१५८३)	३१५ (१९५७)	७३ (३५८)
जम्मा	**१४१३ (३५९३)**	**९०९ (२८५३)**	**९४५ (३०८६)**	**१०३६ (३३६८)**	**१०७७ (४३००)**	**१६४३ (४५७१)**	**१२९८ (५९९५)**	**१२६४ (६००७)**	**१२७८ (४५१८)**	**१३३७ (४८९०)**	७६ (३६४)

नोट : कोष्ठ बाहिरको केस संख्या र कोष्ठ भित्रको नमुना संख्या हो ।

तालिका ४ : आ.व.२०८१/८२ को विस्तृत केस तथा नमुना विवरण (केन्द्र तर्फ) :

इकाई	२०८१ असार मसान्त सम्मको पेण्डीङ्ग	अदालतबाट		प्रहरीबाट		अन्य श्रोतबाट		आ.व.२०८१।०८२ को जम्मा		२०८२ असार मसान्त सम्मको पेण्डीङ्ग
		प्राप्त	परीक्षण	प्राप्त	परीक्षण	प्राप्त	परीक्षण	प्राप्त	परीक्षण	
टक्सिकोलोजी	० (०)	० (०)	० (०)	१७० (४०७)	१७२ (४१९)	२२ (७२)	२० (६०)	१९२ (४७९)	१९२ (४७९)	० (०)
केमिष्ट्री तथा नार्कोटिक्स	० (०)	० (०)	० (०)	६०३ (१९८१)	६०३ (१९८१)	० (०)	० (०)	६०३ (१९८१)	६०३ (१९८१)	० (०)
बायोलोजी/सिरोलोजी तथा वन्यजन्तु	० (०)	० (०)	० (०)	२ (५)	२ (५)	४३ (५१)	४३ (५१)	४५ (५६)	४५ (५६)	० (०)
डी.एन.ए.	२ (४)	२० (५१)	१९ (४८)	५३ (१०१)	५३ (१००)	११० (२६७)	११० (२६९)	१८३ (४१९)	१८२ (४१७)	३ (६)
विवादित प्रलेख	१३१ (७२८)	२२० (१३३५)	२५९ (१२११)	२४ (२०१)	४१ (२७८)	११ (४७)	१५ (४६८)	२२५ (१५८३)	३१५ (१९५७)	७३ (३५८)
जम्मा	१३३ (७३२)	२४० (१३८६)	२७८ (१२५९)	८५२ (२६९५)	८७१ (२७८३)	१८६ (४३७)	१८८ (८४८)	१२७८ (४५१८)	१३३७ (४८९०)	७६ (३६४)

नोटः कोष्ठ बाहिरको केस संख्या र कोष्ठ भित्रको नमुना संख्या हो ।

रेखाचित्र १: विगत ५ वर्षको प्राप्त, फछ्र्यौट र फछ्र्यौट हुन बाँकी केसको विवरण (केन्द्रतर्फ)

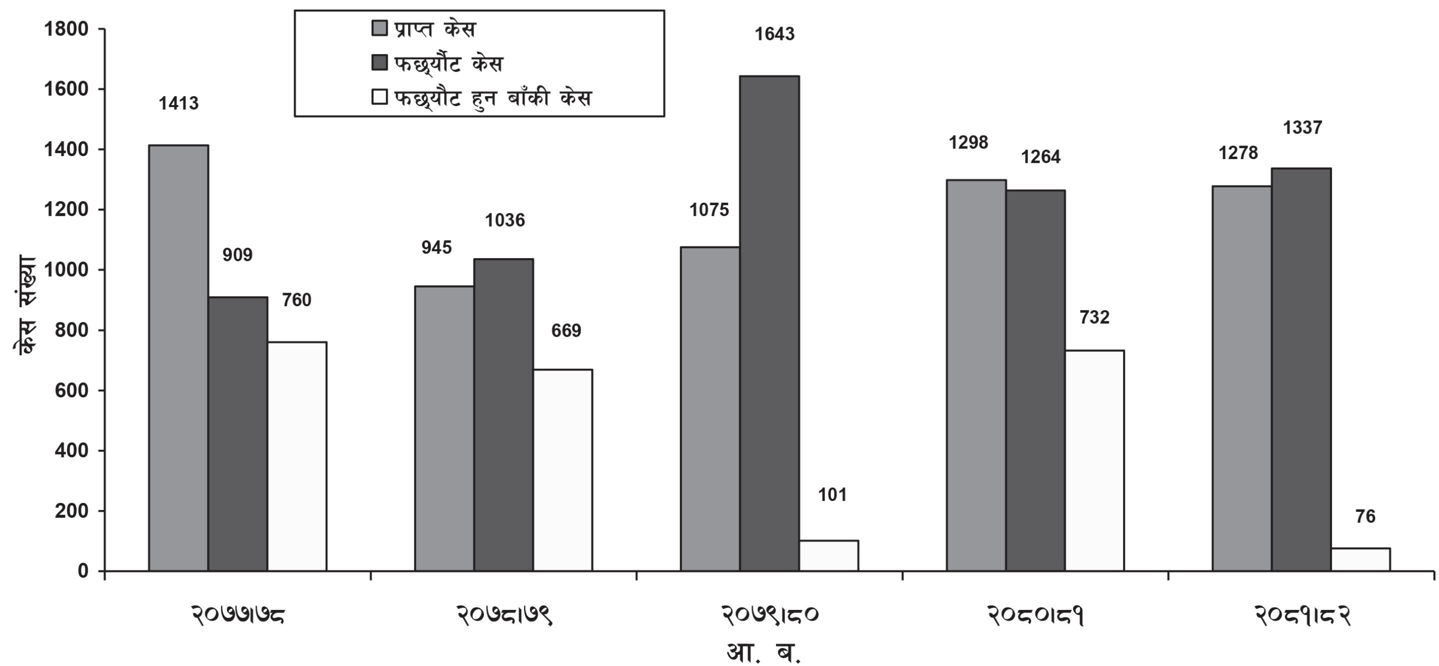

रेखाचित्र २: विगत १० वर्षमा प्राप्त तथा फछ्र्यौट गरिएका केसको विवरण

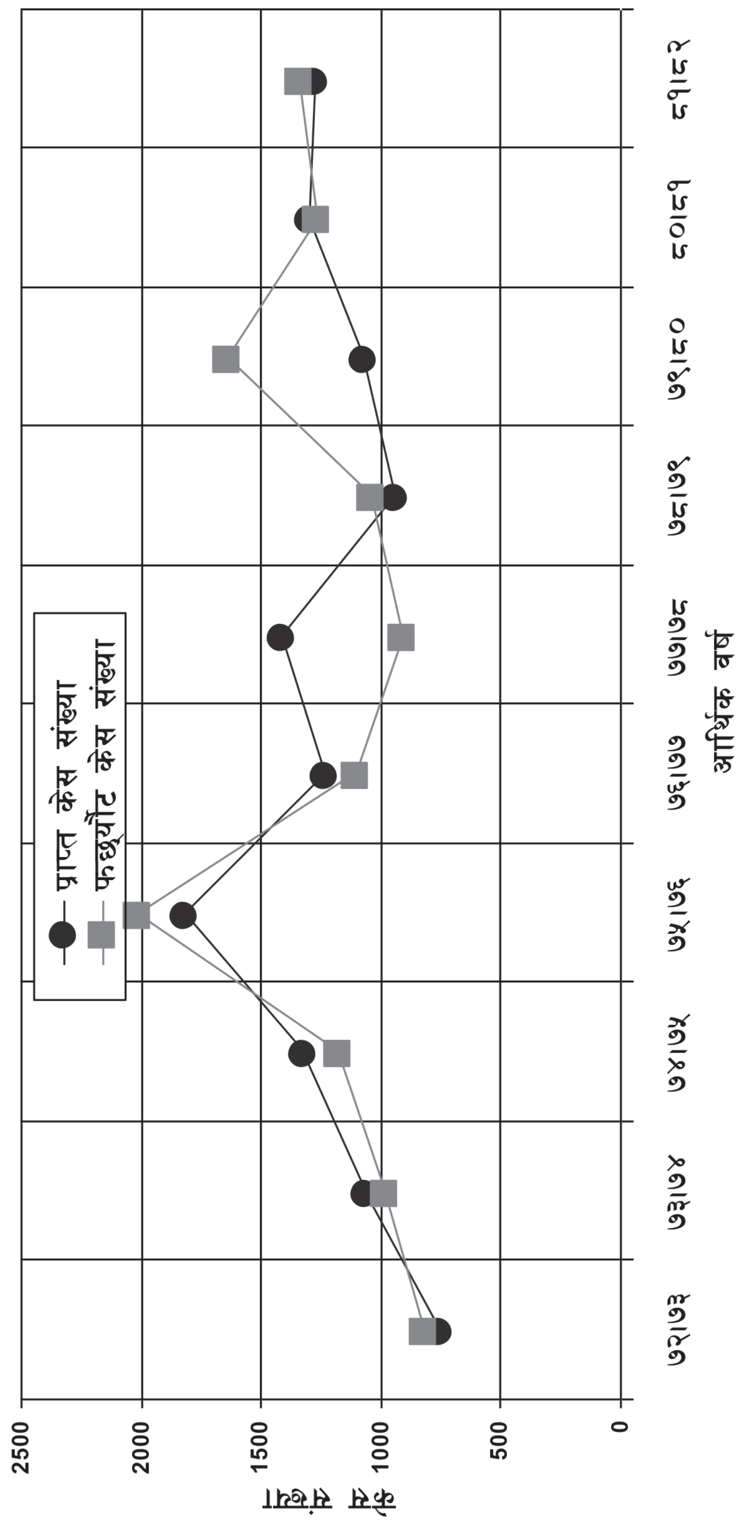

६. टक्सिकोलोजी इकाई

टक्सिकोलोजी इकाईमा जैविक (Biological) तथा अजैविक (Non-Biological) नमुनाहरुमा विभिन्न प्रकारका बिषादीहरु, लागू औषधहरु (Drugs of abuse), विषाक्त रक्सी (Ethanol) तथा अन्य रासायनिक पदार्थहरुको परीक्षण गरिन्छ ।

आ. ब. २०८१।८२ मा यस इकाईमा प्राप्त भएका जम्मा १९२ केसका ४७९ नमुनाहरु परीक्षण गरी सम्बन्धित निकायमा राय प्रतिवेदन पठाइयो । यस इकाईमा प्राप्त भएका अधिकांश केसहरु विभिन्न प्रहरी कार्यालयहरुबाट प्राप्त भएका थिए ।परीक्षण गरीएका केही केसका बकपत्रहरु समेत गरिएको थियो ।

तालिका ५ : आ.ब. २०८१/०८२ मा केस प्राप्तिका श्रोतहरुः

क्र.सं.	श्रोतहरु	केस/नमुना संख्या	प्रतिशत (केस)
१	प्रहरी कार्यालय	१५६ (३७०)	८१.२५
२	अन्य कार्यालयहरु (नागरिक उड्यन प्राधिकरण, भेटनरी, वन कार्यालय, व्यक्तिगत केसहरु)	३६ (१०९)	१८.७५
	जम्मा	१९२ (४७९)	१००

तालिका ६ः आ.ब. २०८१।०८२ मा परीक्षण गरिएका केसहरुको विवरणः

क्र. सं.	पहिचान केसको विवरण	केस संख्या
१	Organophosphate Insecticide	१६
२	Organophosphate + Pyrethroid	१
३	Pyrethroid	१
४	Ethanol	४१
५	Rodenticides	१८
६	Muscone	४
७	Urea	१
८	Not identified cases	११०
	जम्मा	१९२

७. केमिष्ट्रि तथा नार्कोटिक्स इकाई

आ.व. २०८१/०८२ मा यस इकाईमा परीक्षणका लागि कूल ६०९ केसका २०२३ नमुनाहरु प्राप्त भएका थिए। यस आ.व.मा प्राप्त सबै केसका नमुनाहरु परीक्षण गरी परीक्षण प्रतिवेदन सम्बन्धित निकायमा पठाइयो । परीक्षण गरिएका केसहरुमा लागू औषध प्रकृतिका नमुनाहरु ९८.५२२% र प्रज्वलनशील पदार्थ १.४७७% रहेका थिए । यस आ.ब. मा गाँजा, चरेस, तथा तयारी लागू औषधहरु हेरोइन, नाइट्राजेपाम, डाइजेपाम, बुप्रेनर्फिन, ट्रामाडोल, र प्रोमिथाजिनहरुको संख्या निकै देखियो । त्यसैगरी एम्फेटामाईन, एण्टिकफ, स्पास्मो, प्रित्र्यावलिन जस्ता नयाँ प्रकारका लागू औषधहरु परीक्षणको लागि प्राप्त भएका थिए ।

तालिका आ.व. २०८१/०८२ मा केमिष्ट्रि तथा नार्कोटिक्स इकाईमा प्राप्त केसका श्रोतहरुः

श्रोतहरु	केस (नमूना)	
	२०८१/०८२	प्रतिशत (केस)
प्रहरी	४१० (१५११)	६७.३२
अदालत	१ (१)	०.००१
लागू औषध नियन्त्रण ब्यूरो	१९६ (५०८)	३२ .१८
अन्य निकाय	२ (३)	०.००३२
जम्मा	६०९ (२०२३)	१००

तालिका आ.व. २०८१/०८२ मा केमिष्ट्र तथा नार्कोटिक्स इकाईमा परीक्षण गरिएका केसहरुको प्रकृतिः

क्र.सं	केस प्रकृति	केस (नमूना)	प्रतिशत
क) लागू औषध			
१.	हेरोइन	१८५(२२७)	३०.३७
२.	गाँजा, चरेश	११५(१३३)	१८.८८
३.	बुप्रेनर्फिन,डाइजेपाम, प्रोमिथाजिन	७६(३०८)	१२.४७
४.	नाइट्राजेपाम	३८(१४४)	६.२३
५.	कोकिन	७(१०)	१.१४
६.	ट्रामाडोल, स्पास्मो	१४३(५५४)	२३.४८
७.	एम्फेटामाइन	२(३)	०.३१

क्र.सं	केस प्रकृति	केस (नमूना)	प्रतिशत
८.	कोडीन	२(२)	०.३१
९.	अन्य केसहरू	३२(७३)	५.२५
	जम्मा	६००(२०१०)	९८.५२
ख) केमिष्ट्रि			
	प्रज्वलनशिल पदार्थ/ अन्य	९(१३)	१.४७७
	कूल जम्मा (क + ख)	**६०९(२०२३)**	**१००**

८. डी.एन.ए. इकाई

डीएनए परीक्षणको लागि आ.व.२०८१÷८२ मा यस इकाईमा प्राप्त कुल १८३ केसका ४१९ नमुनाहरु मध्ये ३ केस बाहेक सबै केस नमुनाहरु परीक्षण गरिएको थियो।

यस आ.व.मा जैविक नाताकायम, गर्भपतन पदार्थ (भ्रुण वा POC) बाट पितृत्व पहिचान, व्यक्ति पहिचान सम्बन्धी कुल ११७ केसका ३३९ नमुनाहरु प्राप्त भएका थिए। यी केसहरु विभिन्न अदालत, प्रहरी कार्यालय, Records office of British Gurkhas, Immigration लगायतका संस्थाहरुबाट प्राप्त भएका थिए। अदालतबाट कुल २० केसका ५१ नमुनाहरु प्राप्त भएका थिए।

यसैगरी जाति प्रजाति पहिचान (Species identification) सम्बन्धी कुल ६६ केसका ८० नमुनाहरु प्राप्त भएकोमा ३ केस चोरी तथा कालोबजारी (शंकित बाख्रीको मासु), २३ वटा केस गौवध अपराधसँग सम्बन्धित थिए भने ४० केस शंकित वन्यजन्तु अपराध अन्तर्गतका रहेका थिए। यस्ता केस नमुनाहरुमा मासु, हाड, दाँत, हात्तीको दाँत र हाड, छाला, रौं, पित्त, सिंग, खाग, नङग्रा, कस्तूरी बीना, रगत, जीवित÷मृत जनावर, कीराहरु तथा यार्सागुम्बा, रक्तचन्दन, तेजपात र दालचिनी जस्ता वनस्पतिजन्य नमुना आदि रहेका थिए। विगतमा झैं चुनौतीपूर्ण जैविक नमुनाहरुको यकिन DNA Sequencing मार्फत संभव भएको थियो। यस्ता नमुनाहरु प्रहरी कार्यालय, वन कार्यालय, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, संरक्षण क्षेत्र, पशुसेवा कार्यालय, वाणिज्य, आपुर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग, भन्सार कार्यालय आदिबाट प्राप्त भएका थिए।

प्राविधिकरुपमा यस इकाईमा हाल विश्वस्तरको सेवा सुविधा र प्रविधि रहेको छ। विश्वव्यापीरुपमा प्रयोग भइरहेको अधिकांश सेवा सुविधा उपलब्ध रहेको छ। विभिन्न किसिमका जैविक नाताकायम, विभिन्न नमुनाहरुबाट अपराधी यकिन, स्रोत यकिन (जनावर÷वनस्पति), लिङ्ग यकिन जस्ता नियमित सेवा सुविधा रहेको छ। प्रचलित नियमित डीएनए प्रविधिबाट पहिचान,

राय प्रतिवेदन संभव नहुने अवस्थामा यस क्षेत्रमा हालका अत्याधुनिक र विश्वसनीय Next Generation Sequencing प्रविधि समेत उपलब्ध रहेको छ। यस प्रविधि÷उपकरणबाट नियमित सँगै जटिल खालका केस समेतका नमुना परीक्षण सुविधा नेपालमै उपलब्ध हुन सक्नेछ। हाल उपलब्ध प्रविधिहरु यसप्रकार छन् Autosomal STR, Y-STR, X- STR, Human mtDNA Whole Genome Sequencing, Species ID by universal primer, selected Animal STR, Sex Determination using Y-Specific Markers, SNPs आदि ।

व्यापक सुविधा हुँदाहुँदै पनि नमुनाको उचित रुपमा संकलन र सुरक्षण नभएको कारण आवश्यक नतिजा प्रभावित हुने गर्दछ। यसमा मुख्यतः बच्चा जन्म पुर्वको पितृत्व नाता Pre-natal Paternity स्थापित गर्नुपर्ने केसमा POC (Product of conception) उपयुक्त नमुना नभएको तर निरन्तर त्यस्ता नमुना प्राप्त हुनु, फर्मालीन Formalin मा सुरक्षित नमुना डिएनए परीक्षणका लागि उपयुक्त नहुनु आदि चुनौतीको रुपमा रहेको छ। अतः नमुना सम्बन्धी आवश्यक निर्देशिकाहरु (Guidelines) निर्माण तथा कार्यान्वयन समेतका लागि सरोकारवाला निकायबीच समन्वय र सहकार्य जरुरी छ ।

डीएनए सम्बन्धी कतिपय परीक्षण सुविधा नेपालमा हाल यस प्रयोगशालामा मात्र उपलब्ध रहेको छ।

९. वन्यजन्तु इकाई

यस इकाईमा आ.व.२०८१÷८२ मा विभिन्न निकायहरुबाट कुल ४३ केसका ५१ नमुनाहरु परीक्षणका लागि प्राप्त भएकोमा सबै नमुनाहरु परीक्षण गरी राय प्रतिवेदन दिईयो। वन्यजन्तुसम्बन्धी नमुनाहरु मुख्यतः राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, वन विभाग र मातहतका डिभिजन वन कार्यालयहरु बाट प्राप्त भएका थिए।

यस इकाईमा परीक्षणका लागि प्राप्त हुने आखेटोपहार÷नमुनाहरु विविधतायुक्त रहेका छन्। शंकित गैंडाको खाग, हात्तीको चपाउने दाँत र हाड, कस्तुरीको बीना, पाटेबाघ, चितुवा, हिउँचितुवा, ध्वाँसेचितुवा आदिको छाला, खप्पर, दाँत, हाड, रौं तथा नङ्ग्रा, चित्तल, जरायो र रतुवा मृगको छाला र सिंग, चित्तलको रौं, घोरलको सिंग र मासु, झारलको मासु, सालकको खपटा र खपटासहितको छाला, रेड पाण्डाको छाला आदि परीक्षणका लागि प्राप्त भएका थिए। यसबाहेक सुनगोहोरो, डाँफे र कालिजको मासु, जुरे दुम्सी र मलाया दुम्सीको काँडा र मासु, बँदेलको मासु, चित्तल र रतुवा मृगको मासु र सुकुटी, भैंसीको हाडबाट बनेका विभिन्न वस्तु, हिमाली कालो भालुको पित्तथैली, कीरा (Coridius nepalensis) तथा यार्सागुम्बा, दालचिनी र तेजपात, झ्याऊ (Lichen), रक्तचन्दन जस्ता वनस्पतिजन्य नमुना समेत परीक्षणका लागि प्राप्त भएका थिए। त्यसैगरी, Fallow deer (Dama dama) को सिंग, पूर्वी तथा दक्षिणी अफ्रिकामा

पाईने Greater Kuda (Tragelaphus strepsiceros) को सिंगसमेत प्राप्त भई परीक्षण गरिएको थियो।

वन्यजन्तुका प्राप्त नमूनाहरुमध्ये ४० केसका ४७ नमूना DNA Sequencing प्रविधिबाट र बाँकी भौतिकमापन र रासायनिक परीक्षणबाट यकिन गरिएको थियो ।

१०. बायोलोजी तथा सिरोलोजी इकाई

यस आ.व. २०८१÷८२ मा सिरोलोजी इकाईमा प्राप्त २ वटा शंकित गौवधका केसमा नमुना रगत भए नभएको बारे परीक्षण गरिएको थियो । हाल प्रयोगशालामा रगत परीक्षण Benzidine र Takayama test तथा मानव रगत, वीर्य र ऱ्याल को लागि विश्वसनीय Body Fluid detection Kit (RSID Kit) प्रयोग गरिन्छ ।

बायोलोजी शाखा अन्तर्गतका विभिन्न इकाईमा प्राप्त र परीक्षण भएका केसहरुको विस्तृत विवरण तल दिईएको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ९ आ.व.२०८१-८२ मा बायोलोजी शाखामा प्राप्त केस /नमुनाको विस्तृत विवरण

इकाई	आ.व. २०८०।८१को पेन्डिङ्ग	आ.व.२०८१।८२								आ.व. ०८१।८२को पेन्डिङ्ग
		केस (नमुना) प्राप्ति				केस (नमुना) परीक्षण				
		अदालत	प्रहरी	अन्य	जम्मा	अदालत	प्रहरी	अन्य	जम्मा	
डीएनए	२(४)	२० (५१)	५२ (१००)	१११ (२६८)	१८३ (४१९)	२० (५१)	५१ (९८)	१११ (२६८)	१८२ (४१७)	३(६)
वन्यजन्तु	-	-	-	४३ (५१)	४३ (५१)	-	-	४३ (५१)	४३ (५१)	-
बायोलोजी तथा सिरोलोजी	-	-	२ (५)	-	२ (५)	-	२ (५)	-	२ (५)	-
जम्मा	**२ (४)**	**२० (५१)**	**५४ (१०५)**	**१५४ (३१९)**	**२२८ (४७५)**	**२० (५१)**	**५३ (१०३)**	**१५४ (३१९)**	**२२७ (४७३)**	**३(६)**

प्राप्त अधिकांश केस नागरिक बडापत्रमा उल्लेखित समयसीमा भित्र नै परीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । नमूनाको प्रकृति सँगै स्रोतको विविधता, एउटै DNA Analyzer बाट Sequencing तथा STR परीक्षण एउटै उपकरणबाट सम्पन्न गर्नुपर्ने जस्ता कारणले केही केस परीक्षणको समयावधि प्रभावित भएको थियो।

तालिका १० सम्पादित केस र परीक्षण समयावधि

परीक्षण अवधि	वन्यजन्तु	डी.एन.ए.			बायोलोजी/ सेरोलोजी
		जैविक नाताकायम	स्रोत यकिन		
			वन्यजन्तु	गौवध र अन्य	
३ दिन भित्र	१२ (२७.९%)	२ (१.७%)	–	–	–
७ दिन भित्र	१८ (४१.८%)	८ (६.९%)	५ (१२.५%)	–	–
१५ दिन भित्र	२७ (६२.८%)	२६ (२२.४%)	१५ (३७.५%)	४ (१५.३८%)	–
३० दिन भित्र	३७ (८६%)	६१ (५२.५%)	३१ (७७.५%)	१६ (६१.५%)	–
३० दिन भन्दा बढी	४३ (१००%)	११६ (१००%)	४० (१००%)	२६ (१००%)	२ (१००%)
कुल जम्मा केस	४३	११६	४०	२६	२
		१८२			

नोटः क्रमशः कोष्ठ बाहिर र भित्रको केस संख्या र प्रतिशत हो ।

यस बायोलोजी शाखासम्बद्ध, विभिन्न अदालतबाट आदेश भएका सबै १० केसमा बकपत्र कार्य सम्पन्न गरिएको थियो।

११. विवादित प्रलेख शाखा

यस शाखामा आ.व. ०८१/८२ मा परीक्षणको लागि प्राप्त हुन आएका २५४ केसहरूका १५८३ नमूनाहरु थिए। यस आ.व.मा ३१५ केसका १९५७ वटा नमूनाहरु परीक्षण गरिए। २०८२ असार मसान्त सम्ममा ७३ केसका ३५८ नमूनाहरु पेण्डिङ्ग रहे।

तालिका ११ आ.व. ०८१-८२ को विवादित प्रलेखका केसहरुको प्रकृति

क्र.सं	केस प्रकृति	केस संख्या
१	ल्याप्चे	४८
२	दस्तखत	७६
३	ल्याप्चे · दस्तखत	७९
४	लिफा	२
५	हस्ताक्षर	१७
६	हस्ताक्षर · दस्तखत	६
७	ल्याप्चे छाप · लिफा	२
८	सच्याइएका लिखत	१३
९	बैंक नोट	९
१०	अन्य	२
	जम्मा	२५४

यस इकाईमा विशेषज्ञहरुको बोर्ड गठन गरी १० केसका १९ नमुनाहरूको परीक्षण गरीएका छन्। यस आ.व. तथा अघिल्ला आ.व. हरुमा परीक्षण गरिएका केसहरु मध्ये कूल ४२ वटा केसको अदालतमा गई वकपत्र गर्ने कार्य यसै आ.व. मा सम्पन्न गरियो। यस शाखामा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग तथा अन्य सरकारवादी मुद्धाहरुमा प्राप्त कागजातहरु निःशुल्क परीक्षण गर्ने गरिएको छ।

विवादित प्रलेख शाखामा यस आ.व.मा वागमती लगायत कोशी, मधेश, गण्डकी, लुम्बिनी, कर्णाली तथा सुदुरपश्चिम प्रदेशबाट समेत नमुनाहरु परीक्षणका लागी प्राप्त भएका छन् *(रेखाचित्र १)*।

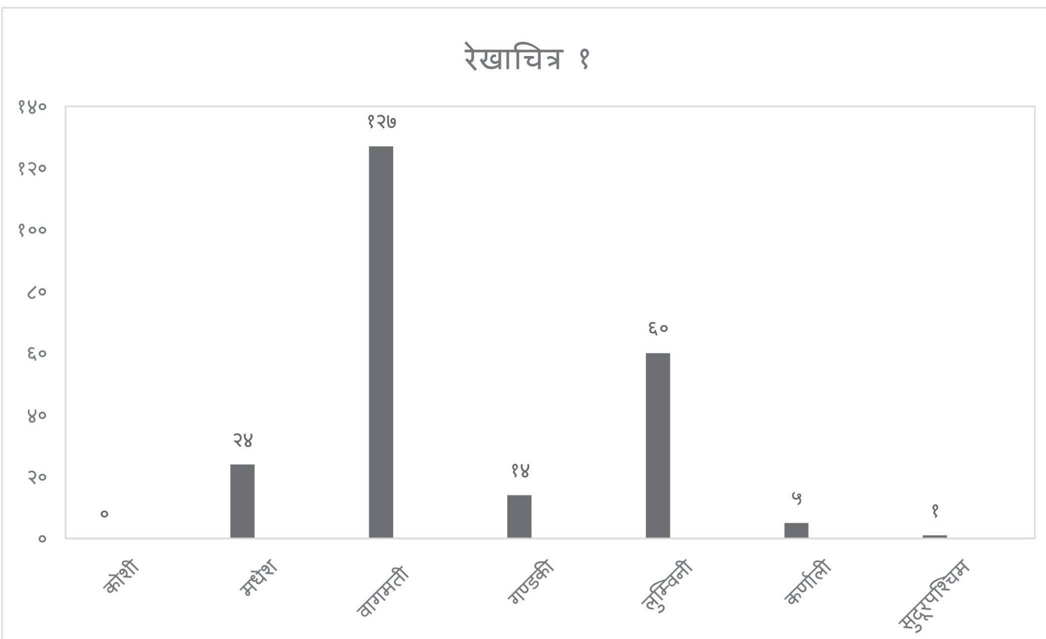

आ.व.०८१/८२ मा यस शाखामा प्रहरीबाट १२.७० प्रतिशत, अदालतबाट ८४.३३ प्रतिशत र अन्य संघ संस्थाहरु जस्तैः अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, बैदेशिक रोजगार विभाग, श्रम विभाग, बैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण, जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरु, लोक सेवा आयोग, बैंकहरु, राजश्व अनुसन्धान, कर्मचारी संचय कोष, सहकारी संस्थाहरु तथा व्यक्तिगत रुपमा समेत गरी २.९७ प्रतिशत थिए (रेखाचित्र २)।

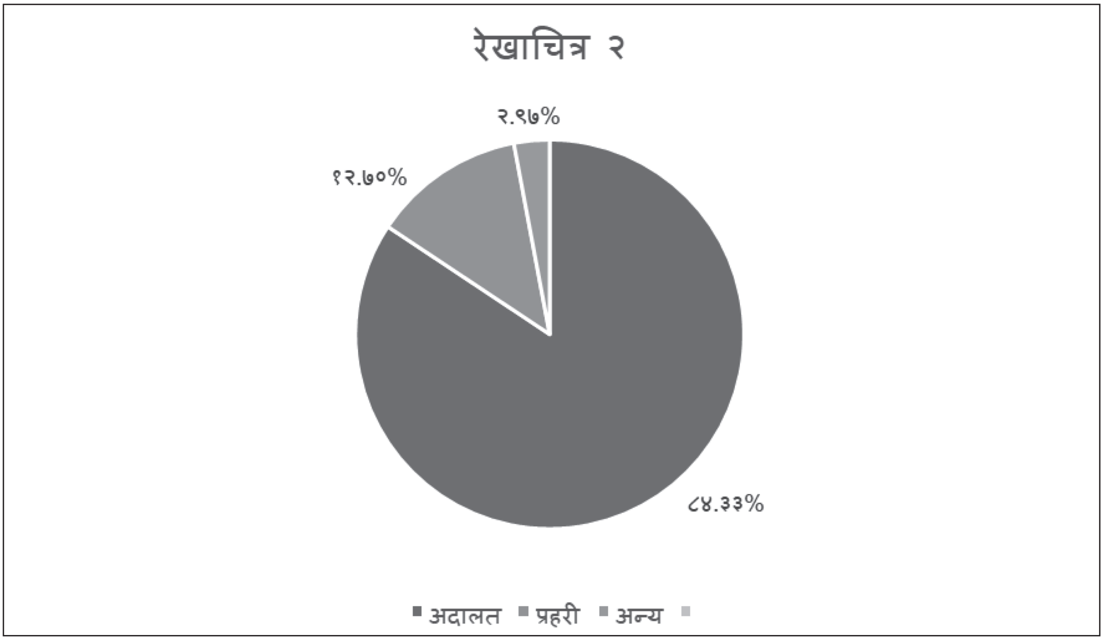

१२. शाखा कार्यालय तर्फः

(क) शाखा कार्यालय, बर्दिवास, महोत्तरी

राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला, शाखा कार्यालय, बर्दिवास, महोत्तरीबाट स्थापनाकालदेखि विवादित प्रलेख अन्तर्गतका परीक्षण कार्यहरु सुचारु भएकोमा यस आ.व. ०८१/८२ को पुस महिनाबाट केमेष्ट्रि तथा नार्कोटिक्स इकाई अन्तर्गत लागुऔषध सम्बन्धी परीक्षण कार्यको थालनी गरिएको छ । सोही क्रममा प्रयोगशालाको थप प्रचार प्रसार हुँदै गए अनुरुप केस प्राप्तीको संख्या पनि यस प्रयोगशालामा विगतका आर्थिक वर्षहरुको (०७७/७८ मा ७६, ०७८/७९ मा १६८, ०७९/८० मा २७३, ०८०/८१ मा ३१४) तुलनामा यस आ.व. ०८१/८२ मा उल्लेखनिय वृद्धि भएको अवस्था छ ।

आ.व. ०८१/८२ मा यस प्रयोगशालामा ५५६ केसका ३,०७४ नमुना प्राप्त भएका छन् जसमध्ये ४६४ केशका २,७६२ नमुनाहरु परीक्षण गरिएका छन् । केस प्राप्ति एवं परीक्षणको विस्तृत विवरण तालिका नं. १२ मा दिइएको छ।

तालिका १२: आ.व. ०८१/८२ मा परीक्षणका लागि प्राप्त भएका केस संख्या र सेवाग्राही निकायहरु

इकाई	आ.व. ०८०/८१ को पेण्डिङ्ग	आ.व. ०८१/८२ को					आ.व. ०८१/८२ को पेण्डिङ्ग
		प्राप्त				परीक्षण	
		अदालत	प्रहरी	अन्य	कुल		
विवादित प्रलेख	३८ (१४३)	२५२ (९६२)	३३ (३९५)	१२ (६१२)	२९७ (१९७७)	२३३ (१७५७)	६४ (२२०)
केमेष्ट्रि तथा नार्कोटिक्स	० (०)	० (०)	२५८ (१०९६)	१ (१)	२५९ (१०९७)	२३१ (१००५)	२८ (९२)
जम्मा	३८ (१४३)	२५२ (९६२)	२९१ (१४९१)	१३ (६१३)	५५६ (३०७४)	४६४ (२७६२)	९२ (३१२)

नोटः कोष्ठ बाहिरको केस संख्या र कोष्ठ भित्रको नमुना संख्या हो ।

प्राप्त केसहरु मध्ये ४५.३२ प्रतिशत अदालतहरुबाट, ५२.३४ प्रतिशत प्रहरी कार्यालयहरुबाट र २.३४ प्रतिशत अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान कार्यालयहरुबाट परीक्षणको लागि यस प्रयोगशालामा प्राप्त भएको छ । आ.व. २०८२ असार मसान्त सम्ममा ९२ केसका ३१२ नमुनाहरु पेण्डिङ्ग रहेका छन् जसमध्ये ६४ वटा केसहरुका थप नमुना मागमा र २८ केसहरु रोलक्रममै रहेको कारणले पेण्डिङ्ग रहन गएका छन्।

आ.व. ०८१/८२ मा यस बर्दिवास शाखामा मधेश प्रदेशका आठै जिल्लाहरु लगायत कोशी प्रदेशको मोरङ, सुनसरी, उदयपुर, झापा तथा बागमती प्रदेशको मकवानपुर, ललितपुर र काठमाडौं बाट समेत नमुनाहरु परीक्षणका लागी प्राप्त भएका छन्। विवादित प्रलेख तथा केमेष्ट्रि तथा नार्कोटिक्स इकाईमा प्राप्त भएका केसहरुको प्रकृति निम्नानुसार रहेका छन्।

तालिका १३: विवादित प्रलेख इकाईमा प्राप्त भएका केसहरुको प्रकृति ।

क्र.सं	केस प्रकृति	केस संख्या
१	ल्याप्चे	९२
२	दस्तखत	३३
३	ल्याप्चे र दस्तखत	१२५
४	लिफा	१
५	हस्ताक्षर	२५
६	हस्ताक्षर र दस्तखत	४

क्र.सं	केस प्रकृति	केस संख्या
७	सच्याइएका लिखत	२
८	स्ट्याम्प छाप + हस्ताक्षर + दस्तखत	१
९	ल्याप्चे + सच्चाइएको लिखत	१
१०	दस्तखत + स्टयाम्प छाप	३
११	ल्याप्चे + हस्ताक्षर	१
१२	हस्ताक्षर + मसी + लिखतको उमेर	२
१३	मुद्रा	४
१४	हस्ताक्षर + इन्डेन्टेसन	१
१५	ल्याप्चे + लिफा	२
	जम्मा	**२९७**

तालिका १४: केमेष्ट्रि तथा नार्कोटिक्स इकाईमा प्राप्त भएका केसहरुको प्रकृति

क्र.सं	केस प्रकृति	केस संख्या
१	हेरोइन	४६
२	नाइट्राजेपाम	१२
३	ब्रुप्रेनर्फिन + डाइजेपाम + प्रोमिथाजिन	१८
४	गाँजा	११५
५	चरेश	५
६	कोडिन	१८
७	अफिम	९
८	एफिड्रिन	१
९	ट्रामाडोल	२
१०	ब्रुप्रेनर्फिन/डाइजेपाम/प्रोमिथाजिन/कोडिन/नाइट्राजेपाम/स्पास्मो/ट्रामाडोल/कोकिन/हेरोइन/एम्फेटामाइन/किटामिन तथा अन्य	३३
	जम्मा	**२५९**

लक्ष्य एवं चुनौतिः

यस प्रयोगशालाको लागि जग्गा प्राप्तिको पहिलो चरणमा प्रयोगशालाले हाल चर्चेको गौरीडाँडा, बर्दिवासको ऐलानी जग्गा विधिवत तवरबाट नेपाल सरकारको नाममा जग्गा दर्ता स्रेस्ता र

प्रमाणपूर्जा अद्यावधिक गर्न सफल भएको छ भने दोस्रो चरणमा सो जग्गा प्रयोगशालालाई हकभोग गराउने प्रकृया अगाडि बढाइएको छ। बायोलोजी विधासँग सम्बन्धित मानव र वन्यजन्तुका डी.एन.ए. परीक्षण कार्यहरुका लागि आवश्यक उपकरणहरु DNA Sequencer, PCR machine, आदि उपलब्ध गराई सम्बन्धित विधाका सेवा शुरु गरिने लक्ष्य राखिएका छन्।

प्रयोगशालाको दिगो व्यवस्थापनको लागि आवश्यक जग्गाको विधिवत स्वामित्व प्रकृयामा सहजीकरण, सुरक्षा संवेदनशीलतालाई ध्यानमा राखी अत्यावश्यक पक्की भवन निर्माण र लक्षित तिनवटै विधाहरुको परीक्षण सेवा संचालन गरी विधि विज्ञान सम्बन्धी थप प्रचार प्रसारको लागि यस प्रयोगशाला सदैव सबै वर्गहरुबाट हार्दिक सहयोगको अपेक्षा गर्दछ ।

(ख) शाखा कार्यालय, धनगढी, कैलाली

राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला, शाखा कार्यालय, धनगढीबाट लागू औषध इकाई, बायोलोजी इकाई र विवादित प्रलेख इकाई अन्तर्गत प्राप्त नमुनाहरु परीक्षण गर्ने गरिएको छ । आर्थिक बर्ष २०८१/०८२ मा यस शाखामा १३३६ केसका ३३८० नमुनाहरु प्राप्त भई १३४२ केसका ३२८० नमुनाहरु परीक्षण गरी सम्बन्धित निकायमा परीक्षण प्रतिवेदन पठाईयो ।

तालिका १५: आ.व. ०८१/८२ मा परीक्षणका लागि प्राप्त भएका केस संख्या र सेवाग्राही निकायहरु

क्र.सं.	निकाय	लागू औषध	बायोलोजी	विवादित प्रलेख	प्राप्त
१.	प्रहरी	१२६९ (३००८)	२० (४४)	२९ (२६४)	१३१८ (३३१६)
२.	वन कार्यालय	-	११ (२६)	-	११ (२६)
३.	अदालत	-	-	७ (३८)	७ (३८)
	जम्मा	१२६९ (३००८)	३१ (७०)	३६ (३०२)	१३३६ (३३८०)

नोटः कोष्ठ बाहिरको केस संख्या र कोष्ठ भित्रको नमुना संख्या हो ।

यस शाखाबाट विधि विज्ञान परीक्षण सेवा थप विस्तार गर्ने क्रममा बायोलोजी इकाई अन्तर्गत डि.एन.ए. परीक्षण सेवा विस्तार गरियो । यस आर्थिक बर्षमा डिएनए परीक्षण कार्यका लागि आवश्यक Automated DNA Extraction System उपकरण जडान गरियो। निर्माण अन्तर्गत प्रयोगशालाको पक्की सिंढी निर्माण गरि प्रयोगशालाको भौतिक

सुदृढिकरण समेत गरियो । साथै यस आ.व. मा डडेल्धुरा जिल्लामा विभिन्न सरोकारवाला निकायहरुसँग अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सफलतापूर्वक सम्पन्न गरियो ।

तालिका १६: जिल्लागत रुपमा प्राप्त केसहरुको विवरण

क्र.सं.	प्रदेश	जिल्ला	केस संख्या मुद्दाको प्रकृति				जम्मा
			लागू औषध	विवादित प्रलेख	वन्यजन्तु	डि.एन.ए.	
१	सुदूरपश्चिम प्रदेश	कैलाली	४६९	११	२	९	७३६ (५५.१%)
		कञ्चनपुर	१७७	५	-	३	
		डडेल्धुरा	११	१	-	३	
		डोटी	१	१	-	-	
		बैतडी	६	२	१	२	
		दार्चुला	१३	२	-	-	
		अछाम	८	-	१	-	
		बझाङ्ग	३	१	१	-	
		बाजुरा	३	-	-	-	
२	कर्णाली प्रदेश	सुर्खेत	११५	११	-	-	१७७ (१३.२%)
		जुम्ला	१०	-	-	-	
		कालीकोट	३	-	-	-	
		दैलेख	१०	-	-	-	
		मुगु	३	१	-	-	
		डोल्पा	४	-	-	-	
		पश्चिम रुकुम	१०	-	-	-	
		हुम्ला	५	-	-	-	
		सल्यान	२	-	-	-	
		जाजरकोट	२	१	-	-	
३	लुम्बिनी प्रदेश	बाँके	२२४	-	-	५	४२३ (३१.७%)
		बर्दिया	१३५	-	-	४	
		दाङ	५५	-	-	-	
		कुल जम्मा	१२६९	३६	५	२६	१३३६

(ग) शाखा कार्यालय, बुटवल, रुपन्देही

राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला, शाखा कार्यालय, बुटवल, रुपन्देहीबाट विगत वर्षहरुमा बायोलोजी सेरोलोजी तथा वन्यजन्तु तथा डिएनए परीक्षण सेवा प्रदान गरिदै आएकोमा यसै आ.व. बाट लागू औषध परीक्षण सुविधा समेत थप गरी सेवा संचालन भईरहेको छ।

आ.ब. ०८१/८२ मा यस शाखा कार्यालयबाट बायोलोजी इकाई अन्तर्गत १९ केशका ३९ नमुना प्राप्त भएकोमा डि.एन.ए. सम्बन्धित १६ केशका ३३ नमुना रहेको थियो । केमेष्ट्रि तथा नार्कोटिक्स इकाई अन्तर्गत २०३ केशका ८८० नमुना प्राप्त भएको थियो।

तालिका १७: आ.व. ०८१/८२ मा परीक्षणका लागि प्राप्त भएका केस संख्या

इकाई	आ.व. ०८०/८१ को पेण्डिङ्ग	आ.व. ०८१/८२ को		आ.व. ०८१/८२ को पेण्डिङ्ग
		प्राप्त	परीक्षण	
बायोलोजी	० (०)	१९ (३९)	१५ (२९)	४ (१०)
केमेष्ट्रि तथा नार्कोटिक्स	० (०)	२०३ (८८०)	१९८ (८५२)	५ (२८)
जम्मा	० (०)	२२२ (९१९)	२१३ (८८१)	९ (३८)

नोटः कोष्ठ बाहिरको केस संख्या र कोष्ठ भित्रको नमुना संख्या हो ।

डिएनए एवं केमेष्ट्रि तथा लागू औषध परीक्षण परीक्षण सेवा सहज रुपमा उपलब्ध गराउनका साथै विवादित प्रलेख परीक्षण सेवा थप गर्न यस प्रयोगशाला निरन्तर लागि रहेको छ तर यसका लागि आवश्यक भवन सहित भौतिक पुर्वाधारको समुचित ब्यवस्था एकदम जरुरी रहेको छ । हाल यस शाखा कार्यालयको आफ्नै भवन नभएको, वन अनुसन्धान तथा तालीम केन्द्रको भवनमा प्राप्त कोठा सेवा विस्तारका लागि अपर्याप्त भएको तथा भाडाको घरमा नमूना सुरक्षण तथा प्रयोगशालाको व्यबस्थापन चुनौतीपुर्ण रहेको छ। साथै यस आ.व. मा प्रयोगशालाका कर्मचारीहरुलाई नेतृत्व विकास, सार्वजनिक खरिद लगायतका तालीम कार्यक्रममा सहभागी समेत गराईएको छ।

(घ) शाखा कार्यालय, विरेन्द्रनगर, सुर्खेत

राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला, शाखा कार्यालय, विरेन्द्रनगर, सुर्खेतमा वन्यजन्तु आखेटोपहार परीक्षण सेवा संचालनको तयारी सम्पन्न गरिएको छ। नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम बमोजिम हरेक प्रदेशमा विधि विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना गर्ने क्रममा कर्णाली प्रदेशको सुर्खेतमा शाखा कार्यालय स्थापनाको कार्य शुरु भएको थियो।

हाल भाडामा कार्यालय भवन व्यवस्थापन गरी बायोलोजी इकाई अन्तर्गत निम्नबमोजिमका सेवाहरु प्रदान गर्न शुरुवात गरिएको छ।

बायोलोजी इकाई
- रौं रेशा परीक्षण
- वन्यजन्तु आखेटोपहार तथा वनस्पतिहरुको यकिन

यस शाखाबाट लागू औषध परीक्षण सेवा संचालन गर्न ग्याँस क्रोमाटोग्राफि मास स्पेक्ट्रोमेट्री (GCMS) उपकरण एवं विवादित प्रलेख इकाईको लागि आवश्यक भिडियो स्पेक्ट्रल कम्प्यारेटर (VSC) उपलब्ध भई जडान भइसकेको छ। कर्मचारी व्यवस्थापन पश्चात आ.व. ०८२/८३ बाट नार्कोटिक्स/लागू औषध एवं विवादित प्रलेख परीक्षण सेवा समेत शाखा कार्यालय, सुर्खेतबाट संचालन गरिने लक्ष्य राखिएको छ।

१३. कार्यक्रम तथा खर्चको वार्षिक प्रगति

<u>कार्यक्रम तथा खर्च तर्फ</u> :

आ.ब. ०८१÷८२ मा प्रयोगशालामा संचालित चालू तथा पूँजीगत तर्फका कार्यक्रम तथा वजेटको खर्च र प्रगति निम्नानुसार रहेको छ ।

(क) मुख्य कार्यालय तर्फ :

प्रयोगशालाको मुख्य कार्यालय, खुमलटार, ललितपुर तर्फ चालू खर्च (व.उ.शि.नं. ३५००००११३) को लागि रु. ८११७५ हजार विनियोजन भएकोमा रु. ५८७७३ हजार (७२.४%) खर्च भएको छ । चालू खर्च तर्फ कर्मचारीको पारिश्रमिक, भत्ता, पोशाक लगायत कार्यालय संचालन सम्बन्धी विभिन्न शिर्षकहरुमा भएको खर्च रकम समावेश भएको थियो। यसैगरी पूँजीगत (व.उ.शि.नं. ३५००००११४) तर्फ रु. ३३७९५ हजार वजेट विनियोजन भएकोमा रु. ३०५६६ हजार (९०.४%) खर्च भएको छ । पूँजीगत वजेट बाट प्रयोगशालाले केन्द्र तथा शाखा कार्यालयहरुका लागि वैज्ञानिक उपकरणहरु (GCMS, VSC, Automated DNA extractor) को व्यवस्था गर्नुका साथै प्रयोगशालाकक्ष पार्टिसन, ग्यारेज/टहरा एवं बाटो निर्माण सम्बन्धी कार्यहरु सम्पन्न गरिएको थियो।

(ख) शाखा कार्यालय वर्दिवास तर्फ :

आ.व २०८१/८२ मा शाखा कार्यालय, वर्दिवासको लागि विनियोजित वजेट चालु तर्फ रु.१५४०५ हजार तथा पूँजीगत तर्फ रु. ४८०० हजार रहेकोमा चालु तर्फ रु

११४५६ हजार तथा पूँजिगत तर्फ रु. ३८४३ हजार खर्च भएको छ। समग्रमा जम्मा खर्च रकम रु.१५२९९ हजार भएको छ जुन कुल विनियोजित रकमको ७५.७% प्रतिशत रहेको छ।

(ग) शाखा कार्यालय धनगढी तर्फ :

आ.व २०८१/०८२ मा शाखा कार्यालय धनगढीको लागि विनियोजित बजेट चालु तर्फ रु. १६९८५ हजार तथा पूँजीगत तर्फ रु. ४२७५ हजार रहेकोमा चालु तर्फ रु. १०६९६ हजार तथा पूँजीगत तर्फ रु. ३३३१ हजार खर्च भएको छ। समग्रमा जम्मा खर्च रु. १४०२७ हजार भएको छ जुन कुल विनियोजित रकमको ६५.९% रहेको छ।

(घ) शाखा कार्यालय बुटवल तर्फ :

आ.व २०८१/०८२ मा शाखा कार्यालय बुटवलको लागि विनियोजित बजेट चालु तर्फ रु. १४९९५ हजार तथा पूँजीगत तर्फ रु. ४००० हजार रहेकोमा चालु तर्फ रु. ९२९६ हजार तथा पूँजीगत तर्फ रु. १७६१ हजार खर्च भएको छ । समग्रमा जम्मा खर्च रु. ११०५७ हजार भएको छ जुन कुल विनियोजित रकमको ५८.२% रहेको छ ।

(ङ) शाखा कार्यालय सुर्खेत तर्फ :

आ.व २०८१/०८२ मा शाखा कार्यालय सुर्खेतको लागि विनियोजित बजेट चालु तर्फ रु. १३९४२ हजार तथा पूँजीगत तर्फ रु. २००० हजार रहेकोमा चालु तर्फ रु. ८६९९ हजार तथा पूँजीगत तर्फ रु. ११७२ हजार खर्च भएको छ । समग्रमा जम्मा खर्च रु. ९८७१ हजार भएको छ जुन कुल विनियोजित रकमको ६१.९% रहेको छ।

१४. प्रयोगशाला अवलोकन

यस आ.व.२०८१।८२ को अवधिमा राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला, खुमलटार, ललितपुर अवलोकन एवं अध्ययन भ्रमणको सन्दर्भमा नेपाल प्रहरी, शसस्त्र प्रहरी वल, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय, राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठान, न्यायसेवा तालिम केन्द्र तथा विभिन्न शैक्षिक प्रतिष्ठानहरुबाट आएका करिव ३५० जना प्रशिक्षार्थी, प्रहरी, कर्मचारी तथा विद्यार्थीहरुलाई विधि विज्ञान तथा प्रयोगशालाबाट उपलब्ध सेवाहरु सम्बन्धमा आवश्यक जानकारीहरु प्रदान गरिएको थियो।

१५. अदालतमा विशेषज्ञ साक्षीको वकपत्र

प्रयोगशालामा परीक्षण गरी प्रतिवेदन दिइएका केसहरु मध्ये यस आ.व. ०८१।०८२ मा विशेषज्ञ साक्षीको रुपमा राज्यका विभिन्न अदालतहरुबाट वकपत्र गर्न अनुरोध गरिएकोमा प्रयोगशालाका सम्बन्धित विशेषज्ञहरुले विभिन्न ५७ (सन्तावन्न) वटा केसहरुमा सो कार्य सम्पन्न गर्नुभएको थियो ।

१६. वेरुजू फछ्यौंटः

नेपाल सरकारले आर्थिक बेरुजू असुल फछ्यौंट कार्यलाई उच्च प्राथमिकता दिई एउटा अभियानको रुपमा संचालन गरिरहेको हुँदा यस प्रयोगशाला समेत सो अभियानलाई आत्मसात गर्दै कृयाशील रहेको छ। यसै सिलसिलामा प्रयोगशाला स्वायत्त निकाय (विकास समिति) को रुपमा संचालनमा आएको समय (आ.ब. ०५२/५३) देखि हाल (आ.ब.०८०/०८१) सम्म वार्षिक लेखापरीक्षणको क्रममा म.ले.प.को कार्यालयबाट कायम भएको सम्पूर्ण वेरुजू रकम फछ्यौंट गरि शून्य (वेमाख) गरिएको छ। आगामी वर्षहरुमा पनि वेरुजू फछ्यौंट एवं वेरुजु नै नउठ्ने गरी प्रचलित खरिद तथा आर्थिक ऐन, नियम बमोजिम वजेट कार्यान्वयन एवं आर्थिक अनुशासन, जवाफदेहिता एवं पारदर्शिता अभिवृद्धिलाई यस प्रयोगशालाले आफ्नो एउटा प्रमुख जिम्मेवारी र कर्तव्यको रुपमा लिएको छ।

अनुसूची १

डी. एन. ए परीक्षण सेवा सम्बन्धमा गरिएको व्यवस्था, २०६८

(समितिको मिति २०६८।१०।२६ को ११० औं बैठकद्वारा स्वीकृत)

१. यस प्रयोगशालामा जैविक नाताकायम तथा व्यक्ति पहिचानका लागि मुख्यतः Globalfiler PCR amplification Kit तथा Y filer Plus PCR amplification kit प्रयोग गरिन्छ । मातृत्व पुस्ता (Maternal lineage) तथा जनावरको स्रोत यकिन mt DNA Sequencing परीक्षणबाट गरिन्छ । बिग्रेका, पुराना नमुनाहरुमा minifiler kit को प्रयोग गरिनेछ ।

२. विवादीत बच्चाको बाबु आमासँगको जैविक नाता परीक्षण गर्दा विश्वसनीय नतिजाका लागि सम्भावित बाबु, आमा र बच्चा गरी तीनै जनाको डी. एन. ए. परीक्षण उपयुक्त हुन्छ । तसर्थ बाबु र आमा मध्ये कोही मृत्यु वा वेपत्ताको कारण उपलव्ध नभएको अवस्थामा विकल्पको रुपमा उपलव्ध एक जनासंग मात्र बच्चाको तुलना गरिने छ ।

३. डी. एन. ए. परीक्षणबाट व्यक्ति बीच जाँच गरिनु पर्ने जैविक नाता प्रष्ट रुपमा खुलेको हुनु पर्दछ । यसका लागि दावी गरिएको नाताको सामान्य पुस्तैनी पृष्ठभूमी अनिवार्य रुपमा खुलाएर पठाउनु पर्नेछ ।

४. अदालत, प्रहरी वा अन्य निकायबाट प्राप्त हुने केसहरुमा सोही कार्यालयका कर्मचारीको रोहवरमा मात्र डी. एन. ए. नमुना संकलन गरिनेछ । यसका लागि सम्भव भएसम्म परीक्षणको लागि अनुरोध गर्ने कार्यालयका कर्मचारी र सो सम्भव नभए काठमाण्डौ उपत्यकामा रहेका सोही संस्था/कार्यालयका कर्मचारी पठाउन सकिनेछ । नमुना संकलन गर्दा वादी र प्रतिवादी एक अर्काको रोहवरमा बस्नुपर्ने भएका कारण परीक्षण गरिनु पर्ने सम्पूर्ण व्यक्तिको उपस्थितिमा मात्र नमुना संकलन गरिनेछ ।

५. नमुना दिनुपर्ने मितिबाट ३ महिना पूर्व अरुको रगत लिएको व्यक्तिबाट डी. एन. ए. नमुना संकलन गरिने छैन । अस्थिमज्जा ग्रहित (Bone Marrow Transplantation) व्यक्ति वा गम्भीर वंशाणुगत रोग ग्रसित (Genetic disorder) व्यक्ति भए सो बारेको जानकारी प्रयोगशालालाई अनिवार्य रुपमा दिनु पर्नेछ ।

६. डी. एन. ए. परीक्षण गर्नुपर्ने व्यक्तिको संख्या, अपनाइने प्रविधि र प्रयोजनको आधारमा प्रति नमुना रु. १० हजार देखि १६ हजार सम्म परीक्षण दस्तुर लाग्नेछ । त्यस्तै जनावरको स्रोत यकिनमा प्रति नमुना रु.१६,०००।– परीक्षण शुल्क कायम गरिएको छ ।

७. डी. एन. ए. नमुना संकलन पूर्व अनिवार्य रुपमा पेश गर्नु पर्ने :

(क) परीक्षण गर्नुपर्ने प्रत्येक व्यक्तिको हालसालै खिचिएको पासपोर्ट आकारको फोटो थान–१

(ख) जन्म मिति स्पष्ट खुलेको आधिकारिक प्रमाणपत्र (नागरिकता, पासपोर्ट आदि ।)

(ग) परीक्षण गर्नु पर्ने व्यक्ति नाबालक भए निजको संरक्षक, अभिभावक आदिको उपस्थिति।

(घ) परीक्षण शुल्क नगद वा यस प्रयोगशालाको नाममा काटिएको बैंक ड्राफ्ट वा तल उल्लेखित बैंक खातामा रकम जम्मा गरेको भौचर पेश गर्नु पर्नेछ ।

बैंकको नाम : राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, लगनखेल, ललितपुर ।
खाताको नामः राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला
खाता नंबर : ११२०१००००००१३००६

८. डी. एन. ए. परीक्षण प्रतिवेदन सम्बन्धित कार्यालय÷संस्थालाई मात्र उपलव्ध गराइनेछ ।

९. व्यक्तिगत रुपमा आउने केश निम्न लिखित अवस्थामा मात्र स्वीकार गरिनेछ :

(क) VISA अनुमतीको लागी DNA परीक्षण गराउनु पर्दा Immigration वा दर्तावाला कानूनवीदको पत्र अनिवार्य रुपमा पेश भएको हुन पर्नेछ ।

(ख) व्यक्तिगत प्रयोजनको लागि DNA परीक्षण गराउनु पर्दा बच्चाको आमाको समेत परीक्षण अनिवार्य हुनेछ ।

(ग) आमा नभएको अवस्थामा व्यक्तिगत प्रयोजनको लागि नाबालिग बच्चाको DNA परीक्षण गरिने छैन । यदि बच्चा बालिग रहेमा कुनै दर्तावाल कानूनवीदको सिफारिस सहित निजको निवदन पेश भएमा मात्र DNA परीक्षण गरिनेछ ।

अनुसूची २
राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला विकास समिति
खुमलटार, ललितपुर
परीक्षण शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था

राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला विकास समिति कार्य संचालन नियमावली, २०६५ को नियम ७ बमोजिम समितिले नमुना परीक्षण गरे वापत लिइने शुल्क सम्बन्धमा मिति २०७४।१२।१ देखि लागू हुने गरी देहाय अनुसारको व्यवस्था गरेको छ । नेपाल सरकारको तर्फबाट परीक्षणको लागि अनुरोध भई आउने केसहरु निशुल्क परीक्षण गरिनेछ ।

वायोलोजी शाखा

क्र.सं.	परीक्षण	परीक्षण शुल्क (रु.)	
१	जैविक नाता कायम(बाबु र आमा दुवैसंग जातकको तुलना) (Globalfiler)	प्रति व्यक्ति	१०,०००।-
२	जैविक नाता कायम (बाबु र आमासंग जातकको तुलना) (Globalfiler)	प्रति व्यक्ति	१२,०००।-
३	पितृवंश यकीन (Y filer plus)	प्रति व्यक्ति	१०,०००।-
४	मातृवंश यकीन (mtDNA sequencing)	प्रति व्यक्ति	१२,०००।-
५	व्यक्ति पहिचान मुख्य परीक्षण (Globalfiler वा minifiler)	प्रति नमुना	१६,०००।-
६	व्यक्ति पहिचान अतिरिक्त परीक्षण (Y filer plus kit)	प्रति नमुना	४,०००।-
७	व्यक्ति पहिचान अतिरिक्त परीक्षण (mtDNA sequencing)	प्रति नमुना	४,०००।-
८	जनावर पहिचान (mtDNA sequencing)	प्रति नमुना	१६,०००।-
९	अध्ययन अनुसन्धानको लागि mtDNA sequencing मात्र	प्रति नमुना	२,०००।-
१०	रगत, विर्य यकीन	प्रति नमुना	५००।-
११	रौं, रेशा परीक्षण	प्रति नमुना	१,०००।-
१२	डायटम परीक्षण	प्रति नमुना	६००।-
१३	आखेटोपहार यकीन(भौतिक, रसायनिक, सुक्ष्मदर्शि परीक्षण)	प्रति नमुना	१,०००।-
१४	कस्तुरीको विना यकीन	प्रति नमुना	१,५००।-

डी. एन. ए. परीक्षणको लागि दोब्बर दस्तुर तिरेर शिघ्र परीक्षणको लागि अनुरोध भएमा दुई हप्ता सम्ममा परीक्षण गरी राय प्रतिवेदन दिइनेछ ।

डकुमेण्ट शाखा

क्र.सं.	परीक्षण	परीक्षण शुल्क (रु.)
१	विवादीत सामाग्रीको सम्पूर्ण परीक्षण	५ वटा सम्म नमुनाको ५,०००।- ५ भन्दा धेरै नमुनाको १०,०००।-
२	हस्ताक्षर/औंठाछाप/लिफा/सच्याइएको/केरमेट/थपघट/मसिको तुलना	५ वटा सम्म नमुनाको ३,०००।- ५ भन्दा धेरै नमुनाको ६,०००।-
३	Glass fracture pattern/Glass or paint comparison/Tool marks/Tyre marks/Shoe marks/Erased number etc./Type written, Check written/Photocopied materials/ Office seal comparison/Seal verification/ Counterfeit coins verification/Paper comparison/Physical verfication etc.	५ वटा सम्म नमुनाको १,०००।- ५ भन्दा धेरै नमुनाको २,०००।-
४	जाली नोट	५ वटा सम्म नमुनाको १,०००।- ५ भन्दा धेरै नमुनाको २,०००।-
५	घटनास्थलमा गई परीक्षण (यातायात शुल्क बाहेक)	५,०००।-
६	विशेषज्ञहरुको बोर्ड गठन गरी परीक्षण	तोकिएको परीक्षण शुल्कमा अतिरिक्त १०,०००।-

टक्सिकोलोजी शाखा

क्र.सं.	परीक्षण	परीक्षण शुल्क (रु.)
१	जैविक नमुनामा विषादी परीक्षण • Insecticides • Plant Poisons • Rodenticides • Miscellaneous	 प्रति केस २,०००।- प्रति केस २,०००।- प्रति केस १,०००।- प्रति केस १,५००।-
२	जैविक नमुनामा लागु औषध परीक्षण	प्रति केस ३,०००।-
३	रगतमा अल्कोहल पहिचान	प्रति नमुना १,५००।-*
४	रगतमा अल्कोहलको मात्रा परीक्षण	प्रति नमुना ३,०००।-*
५	रगतमा कार्बन मोनोक्साइडको पहिचान	प्रति नमुना १,५००।-*
६	अजैविक नमुनामा विषादी तथा अन्य रसायन परीक्षण	प्रति नमुना १,५००।-*
७	लागु औषध पहिचान	प्रति नमुना १,५००।-*
८	लागु औषधको मात्रा परीक्षण	प्रति नमुना ४,०००।-*
९	प्रज्वलनशील पदार्थ परीक्षण	प्रति केस ३,०००।-
१०	मदिरामा मिसावट परीक्षण	प्रति नमुना १,५००।-*
११	मदिरामा अल्कोहलको प्रतिशत	प्रति नमुना ३,०००।-*
१२	विभिन्न रसायनिक पदार्थको परीक्षण	प्रति नमुना १,५००।- *

* एक भन्दा बढी नमुना परीक्षणको लागि प्राप्त भएमा थप प्रत्येक नमुनाको शुल्क पहिलो नमुनाको भन्दा आधा लाग्नेछ ।

अनुसूची–३

समितिका सदस्यहरुको नामावली

(आ.व.२०८१।०८२)

१) विश्ववाबु पुडासैनी
सचिव, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय — अध्यक्ष

२) अच्युत कुँईकेल
सह–रजिष्ट्रार (रा.प.प्रथम श्रेणी)
प्रतिनिधि, सर्वोच्च अदालत — सदस्य

३) ध्रुव कुमार चौहान
सह–न्यायाधिवक्ता (रा.प. प्रथम श्रेणी)
प्रतिनिधि, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय — सदस्य

४) मान बहादुर अर्याल
सह–सचिव (रा.प.प्रथम श्रेणी)
प्रतिनिधि, कानून,न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय — सदस्य

५) रामचन्द्र तिवारी
सह–सचिव (रा.प.प्रथम श्रेणी)
प्रतिनिधि, गृह मन्त्रालय — सदस्य

६) डा.हरिहर वस्ती
प्रतिनिधि, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय — सदस्य

७) विरेन्द्र राज शाक्य
नि. कार्यकारी निर्देशक

राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला
सदस्य–सचिव

अनुसूची ४
राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला
खुमलटार, ललितपुर
कार्यकारी निर्देशकहरुको कार्य अवधि

क्र.सं.	पदाधिकारीको नाम, थर	कार्यावधि	कैफियत
१	डा. सेवक राम भण्डारी	(२०४३ चैत्र - २०५२ पौष)	वैज्ञानिक प्रमुख (नाष्ट अन्तरगत)
२	डा. सेवक राम भण्डारी	(२०५२ पौष - २०५९ श्रावण)	कार्यकारी निर्देशक
३	भिनुशोभा तुलाधर	(२०५९ श्रावण - २०६० मंसिर)	नि.कार्यकारी निर्देशक
४	जीवन प्रसाद रिजाल	(२०६० मंसिर - २०६२ फागुन)	नि.कार्यकारी निर्देशक
५	जीवन प्रसाद रिजाल	(२०६२ फागुन - २०६४ भाद्र)	कार्यकारी निर्देशक
६	भिनुशोभा तुलाधर	(२०६४ भाद्र - २०६९ भाद्र)	कार्यकारी निर्देशक
७	भिनुशोभा तुलाधर	(२०६९ भाद्र - २०७० जेष्ठ)	कार्यकारी निर्देशक
८	जीवन प्रसाद रिजाल	(२०७० जेष्ठ - २०७५ जेष्ठ)	कार्यकारी निर्देशक
९	विरेन्द्र राज शाक्य	(२०७५ असार - २०७६ श्रावण)	नि. कार्यकारी निर्देशक
१०	राजेन्द्र प्रसाद खनाल	(२०७६ श्रावण - २०७६ मंसिर)	कार्यकारी निर्देशक
११	विरेन्द्र राज शाक्य	(२०७६ पौष - हाल सम्म)	नि. कार्यकारी निर्देशक

अनुसूची ५
प्रयोगशालाका कर्मचारीहरुको विवरण (शाखा कार्यालय समेत)
(आ.ब.२०८१।०८२)

क्र.सं.	कर्मचारीको नाम, थर	पद
१	बिरेन्द्र राज शाक्य	नि. कार्यकारी निर्देशक
२	दिनेश कुमार झा	प्रमुख वैज्ञानिक अधिकृत
३	पुष्पेन्द्र सुवेदी	प्रमुख वैज्ञानिक अधिकृत
४	श्रीराम अधिकारी	वरिष्ठ प्रशासकीय अधिकृत
५	मुकुल प्रधान	वरिष्ठ वैज्ञानिक अधिकृत
६	निराजन थापा क्षेत्री	वरिष्ठ वैज्ञानिक अधिकृत
७	पियुष मान शाक्य	वरिष्ठ वैज्ञानिक अधिकृत
८	बिरेन्द्र चौधरी	वरिष्ठ वैज्ञानिक अधिकृत
९	हृदय रत्न शाक्य	वरिष्ठ वैज्ञानिक अधिकृत
१०	डा. राजु पाण्डे	वरिष्ठ वैज्ञानिक अधिकृत
११	वासुदेव के.सी	वैज्ञानिक अधिकृत
१२	हरि प्रसाद तिवारी	प्रशासकीय अधिकृत
१३	कोपिला गौतम	वैज्ञानिक अधिकृत
१४	मधुमती बज्राचार्य	वैज्ञानिक अधिकृत
१५	प्रकाश भट्टराई	वैज्ञानिक अधिकृत
१६	निरोज प्रसाद श्रेष्ठ	सहायक कम्प्युटर अधिकृत
१७	प्रमोद अर्याल	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत
१८	खड्ग बहादुर वली	सहायक प्रशासकीय अधिकृत
१९	अंशु उपाध्याय	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत
२०	रोषन गिरी	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत
२१	हरिश नाथ	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत
२२	पावना पाण्डे	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत
२३	पृथ्वी राज गुरुङ्ग	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत
२४	दिनेश कुमार चौधरी	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत
२५	नन्द कुमार अर्याल	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत

क्र.सं.	कर्मचारीको नाम, थर	पद
२६	रस्मिता सुवाल	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत
२७	कृष्णा ठाकुर	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत
२८	सन्देश ढकाल	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत
२९	शैलेश ढुङ्गेल	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत
३०	दिपेश कुमार साह	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत
३१	अर्जुन थापा	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत
३२	मनिषा श्रेष्ठ	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत
३३	उषा कञ्चन शर्मा	कम्प्यूटर अपरेटर
३४	प्रमिला श्रेष्ठ सुनुवार	प्रशासकीय सहायक
३५	नरेन्द्र कुमार खड्का	लेखापाल
३६	रामेश्वर पौडेल	कम्प्यूटर अपरेटर
३७	हेमावती सुवेदी	वैज्ञानिक सहायक
३८	भूमिका भट्टराई	पुस्तकालय सहायक
३९	जोनुका कुमारी रेग्मी	प्रशासकीय सहायक
४०	राम सिंह साउद	प्रशासकीय सहायक
४१	हेम कुल राई	लेखापाल
४२	भवानी थापा	वैज्ञानिक सहायक
४३	भगवती विष्ट	वैज्ञानिक सहायक
४४	दीपा राई	वैज्ञानिक सहायक
४५	पवन कुमार सर्राफ	वैज्ञानिक सहायक
४६	अर्जुन परियार	वैज्ञानिक सहायक
४७	पोमलाल भुसाल	प्रशासकीय सहायक
४८	विकास कुमार गुप्ता	वैज्ञानिक सहायक
४९	सरुपा अधिकारी	वैज्ञानिक सहायक
५०	ध्रुव बाबु सुवेदी	वैज्ञानिक सहायक
५१	प्रतीक खतिवडा	वैज्ञानिक सहायक
५२	शान्ता वस्याल	बैज्ञानिक सहायक
५३	शिव कुमार साह	वैज्ञानिक सहायक

क्र.सं.	कर्मचारीको नाम, थर	पद
५४	प्रवेश पौडेल	वैज्ञानिक सहायक
५५	स्वीकृती अधिकारी	वैज्ञानिक सहायक
५६	जुनी कुमारी	वैज्ञानिक सहायक
५७	मनिता परियार	वैज्ञानिक सहायक
५८	नन्दलाल भट्ट	वैज्ञानिक सहायक
५९	राधा कृष्ण जोशी	वैज्ञानिक सहायक
६०	टेक राज जोशी	वैज्ञानिक सहायक
६१	झिमी लामा	वैज्ञानिक सहायक
६२	विशाल वेल्वासे	प्रशासकीय सहायक
६३	अनुपा पाण्डे	प्रशासकीय सहायक
६४	दुर्गा पोखरेल	लेखापाल
६५	छविलाल अधिकारी	वैज्ञानिक सहायक
६६	अंकिता वेल्वासे	वैज्ञानिक सहायक
६७	रमेश शर्मा	लेखापाल
६८	लक्ष्मी कान्त चौधरी	प्रयोगशाला प्राविधिक
६९	हिरालाल कुमार मण्डल	प्रयोगशाला प्राविधिक
७०	रविन्द्र कुमार महतो	प्रयोगशाला प्राविधिक
७१	कल्पना नेपाली	कार्यालय सहायक
७२	अनिता परियार	कार्यालय सहायक
७३	जीवन तिवारी	सह-लेखापाल
७४	भोलानाथ पराजुली	कार्यालय सहयोगी
७५	उदय वहादुर सुवेदी	कार्यालय सहयोगी
७६	रामु मिजार	कार्यालय सहयोगी

अनुसूची ६
राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला विकास समितिका
अध्यक्षज्यूहरुको नामावली विवरण
(वि.सं.२०५२ देखि हालसम्म)

क्र.सं	नाम, थर	पद/मन्त्रालय	अवधि
१.	वेदब्यास क्षेत्री	सचिव, कानुन तथा न्याय	वि.सं. २०५२ - २०५२
२.	सुरेशमान श्रेष्ठ	सचिव, कानुन तथा न्याय	वि.सं. २०५२ - २०५३
३.	तिर्थमान शाक्य	सचिव, कानुन तथा न्याय	वि.सं. २०५३ - २०५६
४.	उदय नेपाली श्रेष्ठ	सचिव, कानुन तथा न्याय	वि.सं. २०५६ - २०५७
५.	पोषण नाथ नेपाल	सचिव, विज्ञान तथा प्रविधि	वि.सं. २०५७ - २०५८
६.	महेशमान श्रेष्ठ	सचिव, विज्ञान तथा प्रविधि	वि.सं. २०५८ - २०६०
७.	पूर्णभद्र अडिगा	नि.सचिव, विज्ञान तथा प्रविधि	वि.सं. २०६० - २०६०
८.	प्रेमनिधि ज्ञवाली	सचिव, विज्ञान तथा प्रविधि	वि.सं. २०६० - २०६०
९.	डा.स्वयम्भुमान अमात्य	सचिव, वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि	वि.सं. २०६० - २०६२
१०.	अनन्तराज पाण्डे	सचिव, वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि	वि.सं. २०६२ - २०६३
११.	वालकृष्ण प्रसाई	सचिव, वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि	वि.सं. २०६३ - २०६४
१२.	लक्ष्मण प्रसाद मैनाली	नि.सचिव, वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि	वि.सं. २०६४– २०६४
१३.	नारायण प्रसाद सिलवाल	सचिव, वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि	वि.सं. २०६४– २०६४
१४.	उमेश प्रसाद मैनाली	सचिव, वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि	वि.सं. २०६५ - २०६६
१५.	डा. रामहरि अर्याल	सचिव, विज्ञान तथा प्रविधि	वि.स. २०६६ - २०६८
१६.	ताना गौतम	सचिव, विज्ञान तथा प्रविधि	वि.सं. २०६८ - २०६८
१७.	केशव प्रसाद भट्टराई	सचिव, विज्ञान तथा प्रविधि	वि.सं. २०६८ - २०६९
१८.	कृष्ण ज्ञवाली	सचिव, वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि	वि.सं. २०६९– २०६९

क्र.सं	नाम, थर	पद/मन्त्रालय	अवधि
१९.	केशव प्रसाद भट्टराई	सचिव, वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि	वि.सं २०६९ - २०७०
२०.	डा. सोमलाल सुवेदी	सचिव, विज्ञान,प्रविधि तथा वातावरण	वि.सं. २०७० - २०७०
२१.	डा. कृष्ण चन्द्र पौडेल	सचिव, विज्ञान,प्रविधि तथा वातावरण	वि.सं. २०७० - २०७२
२२.	गजेन्द्र कुमार ठाकुर	सचिव, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	वि.सं. २०७२ - २०७३
२३.	अनुप कुमार उपाध्याय	सचिव, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	वि.सं. २०७३ - २०७३
२४.	सर्वजीत प्रसाद महतो	सचिव, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	वि.सं. २०७३ - २०७४
२५.	डा. संजय शर्मा	सचिव, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	वि.सं. २०७४ - २०७४
२६.	गजेन्द्र कुमार ठाकुर	सचिव, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	वि.सं. २०७४ - २०७५
२७.	कृष्णराज वि.सी.	सचिव, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	वि.सं. २०७५ - २०७६
२८.	डा. संजय शर्मा	सचिव, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	वि.सं.२०७६ - २०७८
२९.	सुरेश आचार्य	सचिव, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	वि.सं. २०७८ - २०७८
३०.	प्रमिला देवी बज्राचार्य	सचिव, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	वि.सं. २०७८ - २०८०
३१.	विश्वबाबु पुडासैनी	सचिव, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	वि.सं. २०८० -